

Maa- ja metsätalousministeriö

Vesihuollon turvaaminen nyt ja tulevaisuudessa

Anu Koivisto

Erityisasiantuntija, Maa- ja kalatalouselinkeino osasto,
Koordinaatioyksikkö

Maa- ja metsätalousministeriön rooli varautumisessa

Valtioneuvosto päivitti vuonna 2025 Yhteiskunnan turvallisuusstrategian, jossa kuvataan kokonaisturvallisuuden toimintamalli.

Maa- ja metsätalousministeriö on päävastuussa kolmesta strategisesta tehtävästä:

1. Vesihuollon turvaaminen

- Varmistetaan puhtaan veden saatavuus sekä terveyden ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen jätevesihuolto. Lisäksi varaudutaan turvaamaan vedenhankinta myös poikkeusoloissa. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa vesihuollon yleisestä ohjauksesta ja seurannasta.

2. Tulva- ja kuivuusriskien hallinta ja patoturvallisuuden valvonta

- Varaudutaan äkillisiin tilanteisiin, onnettomuuksiin ja hitaasti eteneviin ilmiöihin. Vähennetään tulvia ja lievennetään niistä aiheutuvia menetyksiä. Varmistetaan patojen turvallisuus niiden elinkaaren kaikissa vaiheissa. Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen yhteinen Tulvakeskus-palvelu tuottaa valtakunnallisia tulvaennusteita ja -varoituksia sekä ylläpitää valtakunnallista vesi- ja tulvatilannekuvaa.

3. Elintarvikehuollon turvaaminen

- Varmistetaan väestön ravinnon saatavuus, laatu ja turvallisuus. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa alkutuotannon toimintaedellytysten ja elintarvike- ja rehuturvallisuuden turvaamisesta sekä varautuu suuntaamaan tuotantoa ja säännöstelemään muun muassa polttoaineita, maatalouden tuotantopanoksia ja eläinlääkkeitä yhteistyössä muiden viranomaisien kanssa.

Vesihuollon turvaaminen

- Tässä esityksessä rajaudutaan toimintaan normaalin lainsäädännön puitteissa, eikä sovelleta valmiuslakia.
- Suomen vesihuollosta huolehtii noin 1100 vesihuoltolaitosta. Näistä vajaa 800 on osuuskuntia tai muita asukkaiden itse omistamia laitoksia. Valitettavan usein osaaminen ja resursointi erityisesti maaseututajajamia palvelevissa pienissä laitoksissa on puutteellista. Verkostojen tarkkaa sijaintia, saati kuntoa ei tiedetä, varautumissuunnitelmat voivat olla tekemättä ja korjausinvestointeihin ei ole varauduttu.

Mitä sanoo vesihuoltolaki

Vesihuoltolaki: ”Tätä lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon.”

- Asutukseen rinnastuva vesihuolto voisi olla vaikkapa mökkikylä tai hotellikin, ei kotieläintila tms. tuotantolaitos.
- Sillä ei ole väliä onko laitos kunta vai osuuskunta.
- Vesihuoltolaissa on laitokselle velvoite varautua häiriötilanteisiin ja tämän oletetaan usein kattavan automaattisesti kaiken.
- Myöskään palokunnan vastuulla ei ole kuljettaa vettä.
- Vesihuoltolaitoksen asiakkuus on sopimus pohjainen ja kotieläintilan sopimuksessa määritellä se, miten tilan vesihuolto hoidetaan häiriötilanteissa.
Onkin ensisijaisen tärkeää että kotieläintilat varmistavat mistä on sovittu!

Väliaikaisjärjestelyt

- Veden kuljettaminen
 - Kuljetuskapasiteettia (tankkiautoja) on Suomessa liian vähän.
 - Lypsyjärjestelmät tarvitsevat veden paineellisena, ei ole suoraan yhteen sopiva tankkiautoveden kanssa.
 - Huomionarvoista myös, että vaikka vettä voisi olla lypsykoneiden / robottien pesuun, jos veden laatu ei ole terveydensuojelu lain mukaista, niin meijeri ei ota maitoa vastaan

Muistilista tilalle

- Mitä on sovittu varavesijärjestelmästä vesilaitoksen kanssa.
 - Toimittaako vesilaitos varavettä vai jääkö se omalle vastuulle
 - Miten toimitettu varavesi on yhteensopiva tilan laitteistojen kanssa
 - Ja miten se pystytään ylipäänsä ottamaan vastaan
- Jos ei toimita, miten tila aikoo hommata veden?
 - Mistä otetaan eläinten juomavesi, entä pesuvesi
 - Onko tilalla oma varavesikaivo ja riittääkö kaivon tuotto
 - Milloin oma kaivovesi on tutkittu, tiukat laatuvaatimukset vedelle
- Huomioitava myös, että tilatasolla vesi ei liiku ilman sähköä
 - Kotieläintilalla tulee olla oma varautumissuunnitelma!

Vesihuoltoinvestoinnit

- Vesihuoltoa on tuettu kaikilla rahoituskausilla, mutta tällä nykyisellä CAP-kaudella (2023–2027) ne nostettiin erikseen esiin. Se on ollut hyvä, sillä vesihuollon varmuus ja turvallisuus on tässä geopoliittisessa tilanteessa noussut erittäin kriittiseksi.
- Tukea myönnetään CAP-suunnitelman toimenpiteestä: Maaseudun toimintaympäristön kehittämisen investoinnit (INV YLEISHYÖTY 04)
- Tuenhakijana voi olla julkisoikeudellinen tai yksityisoikeudellinen yhteisö. Yksityisten henkilöiden tai yksittäisten maatilojen ympäristö-, energia-, jäte- ja tai vesihuoltoon tai tietoliikenneyhteyksiin liittyviä hankkeita ei voida tukea tästä toimenpiteestä.

- Tuen osuus hyväksytyistä kustannuksista voi olla korkeintaan 40 – 100 prosenttia hyväksytyistä, kohtuullisista kustannuksista.
- Tähän mennessä rahoitusta on **sidottu noin 3,4 milj. euroa 56 hankkeeseen**. Rahoitusta myönnetään sekä **Elinvoimakeskuksista että Leader-ryhmistä**

- CAP:n maaseuturahoituksella on investointien lisäksi rahoitettu valtakunnallinen kehittämishanke **Vesihuollon turvallisuus ja osaamisen kehittäminen (VETOKE)**
- <https://maaseutuverkosto.fi/hankkeet/vesihuollon-turvallisuus-ja-osaamisen-kehittaminen-vetoke/>
- VETOKE-hankkeen päätavoitteena on parantaa maaseudun vesihuollon toimijoiden toimintavarmuutta, varautumista ja turvallisuutta tarjoamalla käytännönläheisiä työkaluja, koulutusta ja ohjeistuksia.

Esimerkkejä CAP maaseuturahoituksella rahoitetuista hankkeista

- Tämän hankkeen tavoitteena on parantaa vesihuoltolaitoksen häiriönsietokykyä, toimintavarmuutta ja valvontaa sähkökatkosten ja muiden poikkeustilanteiden varalta. Hankkeessa hankitaan eristetty varavoimakontti jossa sisällä varavoimakone joka turvaa keskeisten vesihuoltokohteiden, kuten vedenottamon toimintakyvyn pitkäkestoisten sähkökatkosten aikana. Turvakameravalvonta parantaa laitosten turvallisuutta, ehkäisee ilkivaltaa ja mahdollistaa nopean reagoinnin uhkaksi vahinkotilanteissa. Lisäksi hankitaan kolme mittarikaivoa, joilla tehostetaan verkoston valvontaa ja vuotovesien hallintaa. Runkomittarit mahdollistavat vedenkulutuksen tarkemman seurannan eri verkostoalueilla, häiriöiden nopeamman paikantamisen sekä vuotojen havaitsemisen varhaisessa vaiheessa.

- Länsi-Vaalan vesiosuuskunnalla on tarkoitus kaivaa Säräisniemeltä Veneheittoon(noin 7 km) yhdysvesiputki. Putki liitetään Säräisniemellä Vaalan vesi ja lämpö Oy putkilinjaan(karttaliite) ja Veneheiton päässä liitetään olemassa olevaan Sorsanperä-Nikulanoja vesijohtoon. Hanke on tarkoitus toteuttaa kesällä 2024 marraskuun loppuun mennessä. Tällä hankkeella turvaamme vesihuollon koko länsi Vaalan alueella häiriötilanteissa ja tämä lisää huoltovarmuutta poikkeusoloissa ja on osa riskienhallintaa. Tällä hetkellä vesi tulee yhdestä pumppaamosta, jolloin paine ja virtaus vaihtelut ovat suuria. Alueen karjatiloilta on usein häiriöitä, veden painevaihteluiden takia.

Kiitos

